

Kalibrace, kontroly kvality v koagulační laboratoři

Kalibrační materiál

→ Komerční kalibrační plazmy

- ↘ přesně udaná hladina vyšetřované složky
- ↘ návaznost na mezinárodní referenční materiály
- ↘ některé parametry návaznost na „pool“ normální plazmu (APTT, PT,..)

→ Směsná normální plazma (PT, APTT)

Kalibrace

1/ Vyšetření

➤ různých ředění kalibrační plazmy s udanou hladinou parametru (100%, 50 %, 25 %....)

➤ několika kalibračních materiálů s různou hladinou parametru

➔ a vynesení naměřených hodnot (čas, A...) pro jednotlivé hladiny do grafu

➤ závislost lin/lin, lin/log, log/log, nelineární (polynom)

2/ Vyšetření referenčního času (času normálu) pro výpočet R, INR

3/ Načtení kalibrace čárovým kódem u předkalibrovaných metod

Ředění kalibrační plazmy

→ Automatické

↳ naprogramováno

→ Manuální

Typy ředění

→ Geometrickou řadou

100 %

100 % plazma (neředěná/ředěná)

50 %

1 díl 100% plazmy + 1 díl pufru

25 %

1 díl 50 % plazmy + 1 díl pufru

12,5 %

1 díl 25 % plazmy + 1 díl pufru

6,25 %

1 díl 12,5 % plazmy + 1 díl pufru

Typy ředění

→ Jiný způsob

1:1	100 % plazma (neředěná/ředěná)	100%
1:2	1díl 100% plazmy + 1 díl pufru	50 %
1:4	1díl 100 % plazmy + 3 díly pufru	25 %
1:8	1díl 100 % plazmy + 7 dílů pufru	12,5 %
1:16	1díl 100 % plazmy + 15 dílů pufru	6,25 %

Kalibrační křivka

Grafická závislost měřeného parametru na hladině vyšetřované složky

→ měřený parametr (osa y)

↘ koagulační čas (s)

↘ absorbance (A, $\Delta A/\text{min}$).....

→ hladina vyšetřované složky (osa x)

↘ aktivita (% , IU/ml...)

↘ koncentrace (g/l, $\mu\text{g/ml}$ ...)

Kalibrační křivka - požadavky

→ minimálně třibodová

↘ závisí na typu vyšetření

→ musí pokrýt rozsah normálních i patologických hodnot

→ linearita kalibrační křivky (ideální $r = 1,00$)

→ pokud **naměřená hodnota mimo kalibrovanou oblast v oblasti s klinickým významem** je nezbytné **opakovat vyšetření s jiným ředěním** (menším nebo větším) vyšetřované plazmy

Odečtení výsledku

→ Automatické

→ Manuální

→ přímé odečtení

↘ stejné ředění kalibrační i vyšetřované plazmy

→ odečtení + vynásobení dilučním faktorem

↘ odlišné ředění kalibrační a vyšetřované plazmy

Provedení kalibrace

→ při změně šarže setu

→ při změně šarže jednotlivých reagensů, v případě že nejsou součástí jednoho setu

→ po kalibraci musí následovat provedení kontrol kvality s deklarovaným rozmezím v normálním i patologickém rozsahu

Kalibrace rutinních koagulačních vyšetření PT, APTT, Fbg, AT, D-DI, aXa

→ Kalibrační materiál

- ↘ komerční kalibrační plazmy

- ↘ směsná normální plazma (PT, aPTT)

→ Provedení kalibrace

- ↘ při změně šarže setu

- ↘ při změně šarže jednotlivých reagensů,

- v případě, že nejsou součástí jednoho setu

Kalibrace speciálních koagulačních vyšetření

→ Kalibrační materiál

↳ komerční kalibrační plazmy

→ Provedení kalibrace

↳ s každou sérií vyšetření vzhledem k omezené stabilitě reagensů a vysoké citlivosti

↳ za obzvláště citlivé metody vyžadující kalibraci s každou sérií jsou považována vyšetření FF VIII, IX, XI a XII, PC a PS

Typy kontrol

- Preciznost v čase (mezilehlá preciznost, reprodukovatelnost)
- Kontroly s deklarovaným rozmezím
- Porovnatelnost přístrojů/metod
- Preciznost v sérii (opakovatelnost)
- Pravdivost (správnost)

Požadavky na kontrolní vzorky

- Měření v jednom běhu **současně** se vzorky pacientů
- Analyzované složky musí být dostatečně **stabilní**, složení co nejvíce **podobné** vyšetřovaným vzorkům
- Zcela **nezávislé** na kalibračních materiálech, nesmí být použity ke kalibraci analytických metod
- Nutno použít **více kontrolních vzorků s různou hladinou** měřeného parametru, aby byl pokryt celý měřený rozsah
- Odlišné hladiny nelze získat různým řaděním téhož kontrolního materiálu!!!

Kontrolní materiál

- Firemní komerční materiál (lyofilizované)
  - ↘ referenční materiál (cílová hodnota, návaznost)
  - ↘ materiál s deklarovaným rozmezím hodnot
    - atestovaná kontrola
  - ↘ materiál bez deklarovaného rozmezí hodnot
    - neatestovaná kontrola
- V laboratoři připravený kontrolní materiál
  - ↘ šokově zmrazený nebo čerstvý
- Kontrolní materiály v rozmezí
  - ↘ fyziologických i patologických hodnot („normální“ a patologické)

Preciznost

→ je těsnost shody mezi navzájem nezávislými výsledky opakovaných měření téhož vzorku

→ číselným vyjádřením = **směrodatná odchylka(SD)** od aritmet. průměru ($\bar{x}$)

$$SD = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{n-1}} \quad \text{nebo} \quad SD = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{n}}$$

Preciznost

→ relativní směrodatná odchylka = variační koeficient (CV)

$$CV = \frac{SD \times 100}{x} \quad (\%)$$

Stanovení preciznosti

- Opakovaná analýza stejného kontrolního materiálu, který **nemusí mít udaný obsah stanovovaných složek** (neatestovaný kontrolní materiál)
  - ↘ zajištění **dostatečného množství** kontrolních vzorků
  - ↘ zajištění **stability** vyšetřovaných parametrů

Stanovení preciznosti

→ Preciznost metody v sérii (opakovatelnost)

↘ je to souhlas mezi výsledky opakované analýzy téhož kontrolního vzorku, analyzovaných opakovaně (např. 10x) **stejnou metodou ve stejném čase**

→ Preciznost metody v čase (reprodukovatelnost)

↘ liší se od přesnosti v sérii tím, že se kontrolní vzorek analyzuje každý den **v provozních podmínkách** současně s ostatními vzorky

Preciznost v čase/reprodukovateľnosť

→ Rutinné koagulácie (PT,APTT,Fbg,TT,AT,D-Di,aXa)

↘ Kontrolný materiál

- komerčný (neatestovaný)
- pripravený laboratórií

↘ Dve hladiny (N a P)

↘ Provádět minimálně 1-2x denně

- před zahájením denního provozu (a před pohotovostní službou), pro každý parametr a pro každý přístroj, který je v provozu

→ Speciální koagulácie

↘ jen u vyšetření prováděných s větší frekvencí

Preciznost v čase - vyhodnocení

→ Statistické programy

- ↘ koagulační automat

- ↘ LIS

- ↘ samostatné

  - výstup na Levey - Jenninsonovy grafy

→ Westgardova pravidla

- není běžné

Preciznost v čase - vyhodnocení

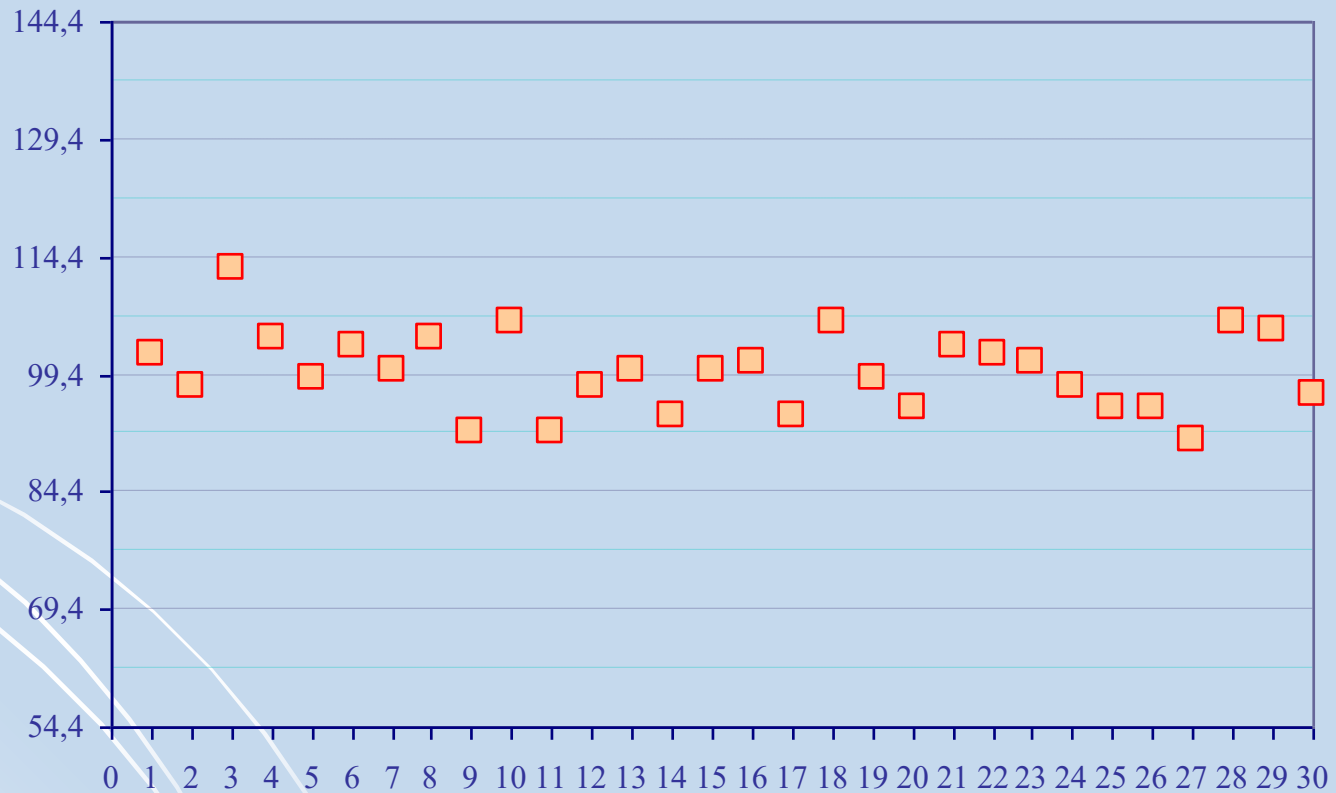
→ Nutno provádět **průběžně**

↘ průměr, SD, CV (**CV/SD** doporučené nebo vlastní)

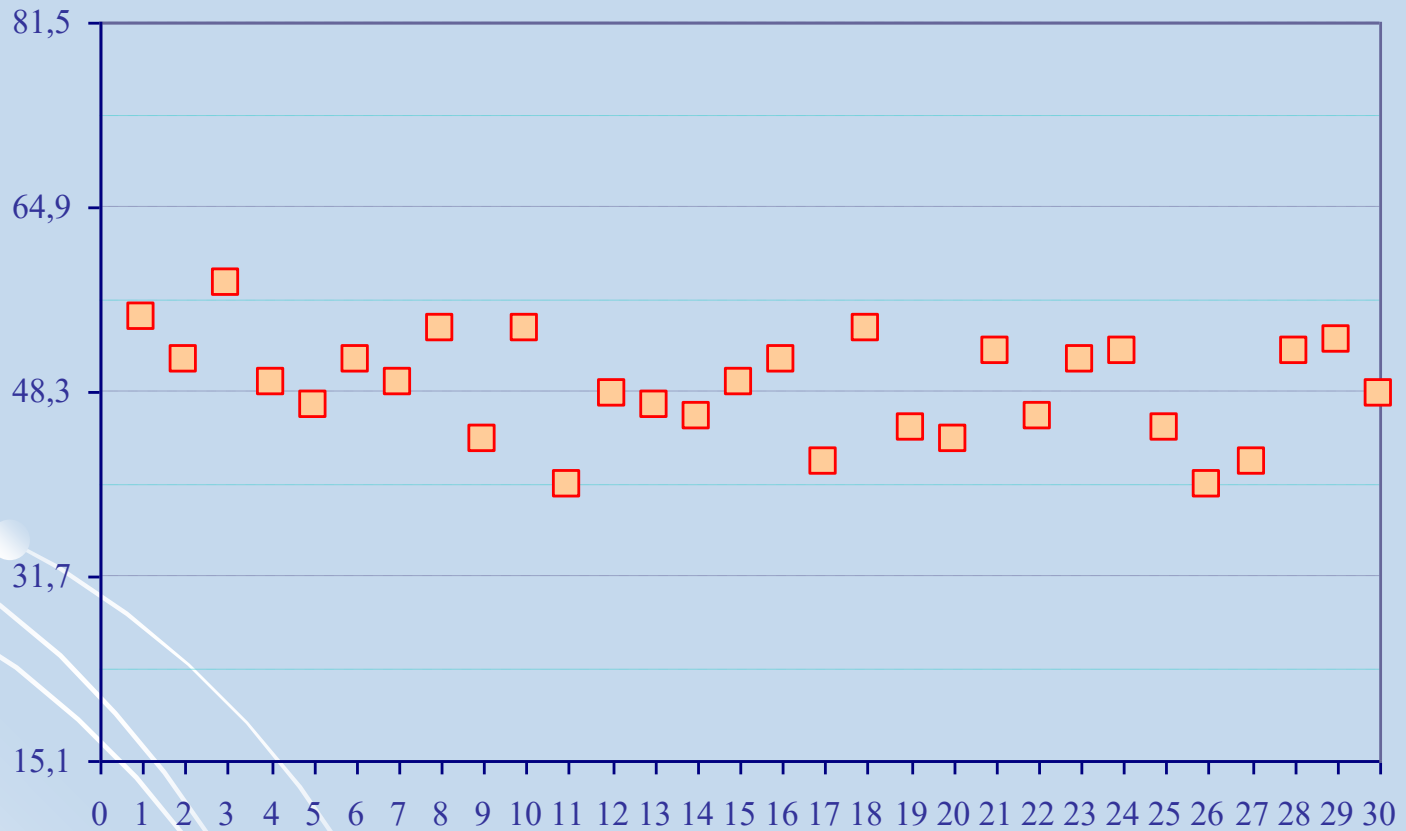
↘ **kontrolní rozmezí** (průměr $\pm$ 2 SD)

↘ **varovné rozmezí** maxim. (průměr $\pm$ 3 SD)

Kontroly preciznosti pro AT - N

Kontroly preciznosti AT - P

Preciznost v čase - vyhodnocení

- Pokud výsledek mimo povolené meze
  - ↘ musí se najít příčina a celou sérii včetně kontrol zopakovat

- Pokud výsledky na jedné straně od x nebo vykazují stoupající nebo klesající trend, velký rozdíl oproti předchozímu výsledku...
  - ↘ je nutno analytickou metodu opravit

Preciznost v čase/reprodukovatelnost

→ Vedení protokolů

↘ průběžně

- výsledky měření, **kontrolní a varovné rozmezí**, **CV / SD** autorizace, schválení

↘ závěr (šarže kontroly, reagentie, kalibrace)

- **CV / SD**, (počet překročení kontrolního rozmezí)

→ Primární dokumentace

↘ tisk výsledků kontrol, grafů

Kontroly s deklarováním rozmezím

- Atestovaný komerční kontrolní materiál
- Použít minimálně dva nezávislé kontrolní vzorky
  - normální
  - patologický
- Odchyšky/rozmezí uvedené na kontrolních materiálech nesmí být překročeny
- Pokud k tomu dojde, je nutné hledat příčinu a celý běh analýz včetně analýzy kontrolního vzorku zopakovat

Kontroly s deklarovaným rozmezím

→ Rutinní koagulace

- ↘ při změně šarže reagensie
- ↘ po kalibraci
- ↘ 1x měsíčně minimálně

→ Speciální koagulace

- ↘ po kalibraci
- ↘ s každou sérií vyšetření

Kontroly s deklarovaným rozmezím

→ Vyhodnocení

↳ porovnání s deklarovanými hodnotami

→ Vedení protokolů

↳ výsledky měření

↳ deklarované rozmezí

↳ autorizace

↳ schválení

Preciznost v sérii /opakovatelnost

- Nepatří mezi běžné kontroly v koagulaci
- Provádí se
  - ↘ při validaci přístroje
  - ↘ pro ověření správné funkce přístroje
  - ↘ při zavádění nových metod
- Počet měření 6 – 10
- Vyhodnocení
  - ↘ průměr, **CV / SD** (doporučené)

Porovnatelnost přístrojů

→ **Rutinní koagulace** (PT,APTT,Fbg, TT,AT,D-Di,aXa)

↘ Vzorky pacientů čerstvé (N a P)

- 1x denně na všech přístrojích, které v provozu

↘ Komerční atestované kontroly (N a P)

- po kalibraci a při změně šarže reagensie

→ Speciální koagulace – běžně se neprovádí

→ Vyhodnocení

↘ **D%** (**procentuální odchylka** výsledků měření analyzátorů vůči referenčnímu analyzátoru)

- $D\% = (v - AV/AV) \times 100$

- v = výsledek měření analyzátoru

- AV = vztažná hodnota referenčního analyzátoru

Pravdivost

→ Je těsnost shody mezi průměrnou hodnotou výsledků více měření a uvedenou cílovou hodnotou referenčního kontrolního materiálu

→ min.6 měření za podmínek opakovatelnosti

→ Vyhodnocení

→ **Bias%** (odchylka aritmetického průměru série výsledků měření od cílové hodnoty kontroly

•
$$\text{bias\%} = (x - AV) / AV \times 100$$

• x = aritmetický průměr výsledků měření

• AV = vztažná hodnota referenčního materiálu